

EL NOSTRE PLANETA, ELS NOSTRES DRETS

Educació,
drets d'infància
i canvi climàtic

© UNICEF/UN056164/Sokhin

Ens movem pel nostre dret a un medi ambient saludable!

El 20 de novembre és el dia en què tothom celebrem els drets de la infància: és una data per al coneixement, el compromís i l'acció. Aquest curs proposem de transformar el dia en un gran moment per comunicar que el canvi climàtic és cosa de la infància, i que infants i adolescents tenen molt a dir i a fer sobre aquest

problema. Us convidem a crear durant el primer trimestre un quadern de missió per a tota la classe, en què establiu un objectiu conjunt pel medi ambient amb els compromisos i metes de cada participant. Descarrega't un quadern de missió personalitzat de

www.unicef.es/cat/educa/1001projectes

#1001ProjectesPelPlaneta

20NOV
DIA DE LA INFÀNCIA

© UNICEF/UN062277/Sokhin

Educació, drets d'infància i canvi climàtic

És possible que mentre et formaves per treballar en educació mai se t'acudís que lluitar contra el canvi climàtic estaria entre els teus objectius. Si el tema et va interessar, potser no el vas relacionar amb la infància i els seus drets. Doncs bé, ara la teva contribució a aquesta causa és insubstituïble i inajornable. En aquesta guia t'oferim unes quantes idees i propostes per demostrar-t'ho. Ens agradaria que ens acompanyessis en aquest camí i que participessis amb el teu centre o aula en una gran mobilització pel planeta en el Dia de la Infància. Comptem amb tu!

L'educació és un element clau en la resposta al canvi climàtic: té un paper imprescindible perquè cada infant adquireixi els **coneixements, habilitats, actituds, competències i valors** necessaris per donar forma a un futur sostenible. Educar sobre el canvi climàtic, el medi ambient i el desenvolupament sostenible va més enllà de la classe de ciències i supera l'àmbit de l'aula: **afecta tots els components del sistema educatiu, és transversal al currículum i comporta que es promogui un model d'aprenentatge que dura tota la vida.** A més, proposa metodologies d'aprenentatge per promoure el pensament crític, habilitats de resolució de problemes, i competències per predir esdeveniments en contextos canviants i per actuar-hi de manera col·laborativa.

A més, educar sobre la relació entre el medi ambient i els drets de la infància és un imperatiu ètic: el canvi climàtic està tenint **un impacte desproporcionat en la infància i adolescència i és especialment injust per als infants** ja que, essent els qui tenen menys responsabilitat en el problema, són i seran els qui més en pateixin les conseqüències.

El present i el futur dels infants depenen del que els adults fem per ells i del que els ensenyem a fer per ells mateixos. En tan sols 18 anys, un infant nascut avui serà una persona adulta amb plena responsabilitat sobre les decisions que prengui com a consumidora, treballadora, líder, votant, política o figura pública pel que fa al medi ambient. **Com a educadors i educadores, tenim l'oportunitat d'oferir-los coneixement, d'inspirar-los una actitud crítica i responsable i d'afavorir el desenvolupament de competències que els permetin ser part d'una ciutadania activa i compromesa.**

En aquesta guia es resumeixen unes quantes idees que, sense ser exhaustives, poden servir d'inspiració als centres i docents que vulguin **abordar el canvi climàtic des dels drets de la infància**, fomentant la **participació i la responsabilitat de l'alumnat**, tant en el seu entorn més proper (centre educatiu, barri, municipi...) com amb relació a la dimensió global del problema.

Es proposen **conceptes** sobre els quals és possible treballar en cada etapa i **objectius d'aprenentatge** adaptats a cada nivell educatiu. Alguns d'aquests són molt específics sobre canvi climàtic i d'altres es refereixen a aprenentatges més generals que són necessaris per adquirir actituds i competències de consciència, responsabilitat i presa de decisions respecte del medi ambient i els drets de la infància.

ACTIVITATS I RECURSOS

EDUCACIÓ INFANTIL

El canvi climàtic és cosa de nens? Sens dubte: arreu del món, **els infants més petits són els més vulnerables a les conseqüències del canvi climàtic**: onades de calor i de fred, desastres naturals, sequera... És responsabilitat nostra educar-los per estar preparats davant d'aquests successos. Tanmateix, no seria efectiu intentar explicar-los el canvi climàtic, perquè abans d'una certa edat és molt difícil entendre per què l'atmosfera (una capa de gasos que no podem veure) pot tenir tant d'impacte en les nostres vides. **Els infants més petits poden fer les seves primeres passes en la defensa del seu dret a un medi ambient saludable** per mitjà de valors d'estima a la natura, de protecció davant de riscos i de convivència. La Terra té calor i cal ajudar-la!

IDEES PER DESENVOLUPAR

- La Terra és casa nostra i de tots els éssers vius.
- Hem de tenir cura de l'entorn i la natura igual que en tenim de casa nostra i de les nostres coses.
- El vent, la pluja, la neu, el sol... són necessaris i fins i tot divertits, però cal saber-se'n protegir.
- Si aprenem a protegir-nos-en, podrem gaudir més de la natura.
- Els recursos de la natura són limitats i hem de cuidar-los.
- Mai s'és massa petit per fer alguna cosa pel planeta.

CONCEPTES CLAU

- Protecció
- Convivència
- Cura
- Natura
- Respecte
- Entorn
- Autoconfiança

Aprenentatges per a tota la vida

Encara que és massa aviat per entendre les complexitats del clima o per poder planificar accions per frenar el canvi climàtic, a Educació Infantil es poden assentar les bases d'aprenentatges que permetran als infants desenvolupar-se com a ciutadans conscients i responsables de l'entorn natural.

CCC Alexey Ruban

Els tres porquets i el vent ferotge

"I bufà i bufà... i la casa ensorrà". De vegades, els contes clàssics ens ofereixen l'oportunitat de reinterpretar-los per tractar temes d'actualitat amb els més petits. Per exemple, *Els tres porquets* es pot narrar per destacar la importància d'aprendre a estar preparats davant dels desastres.

Descarrega't el conte i la unitat didàctica corresponent de www.unicef.es/cat/biblioteca/tres-porquets-vent-ferotge

20 NOV

#1001ProjectesPelPlaneta

A més, ens podrem inspirar en el conte per crear un pla d'acció que ens ajudi a protegir-nos i celebrar el nostre compromís amb els drets de la infància i el clima en el **Dia de la Infància** (20 de novembre). Entre tots podem impulsar més de 1.001 projectes pel planeta! Descarrega't la guia de projecte i el quadern de missió de www.unicef.es/cat/1001projectes

ACTIVITATS I RECURSOS

EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Una de les principals dificultats a què s'enfronten els programes d'educació sobre el canvi climàtic és la **percepció que es tracta d'un problema llunyà** que es genera en altres països, que afecta altres persones i que és **responsabilitat de gent amb més poder**. És important que, a partir d'una certa edat, el nostre alumnat pugui entendre que el clima funciona com un sistema complex, els canvis del qual responen a diferents causes, no tenen responsables únics, les seves conseqüències no es poden predir del tot i ens poden afectar de manera directa o indirecta. Aquest és un bon moment per plantejar les **relacions entre el canvi climàtic i el nostre estil de vida**, des d'una doble perspectiva: com els nostres models de consum influeixen en l'escalfament global i com el canvi climàtic pot arribar a obligar-nos a canviar els nostres hàbits.

IDEES PER DESENVOLUPAR

- El clima d'un lloc determinat és generat pel sistema climàtic, que és complex, dinàmic i global.
- El clima i el temps són dos conceptes relacionats però diferents, i és molt important saber distingir-los.
- Les alteracions en el clima poden afectar permanentment la manera com vivim, dificultant l'accés a l'aigua i l'alimentació, escampant malalties, obligant-nos a mudar-nos a un altre lloc o limitant-nos la possibilitat de treballar.
- Al món ja hi ha més refugiats climàtics que refugiats que fugen de guerres.
- Les persones i col·lectius més vulnerables (entre ells, els infants) pateixen més les conseqüències del canvi climàtic.
- Davant del canvi climàtic podem adoptar dues estratègies: la mitigació i l'adaptació.
- Els nostres hàbits de consum, com ara el que comprem, el tipus d'alimentació, el transport o l'estalvi d'energia, influeixen en l'emissió de gasos d'efecte hivernacle i formen part de les estratègies de mitigació.
- La nostra capacitat d'adaptació al canvi climàtic depèn del fet que aprenguem a reconèixer les conseqüències de l'escalfament global del nostre entorn i a fer-hi front. Tenim dret a conèixer com protegir-nos davant de desastres naturals.

CONCEPTES CLAU

• Interdependència	• Prevenció
• Resolució de problemes	• Control
• Impacte	• Elecció
• Protecció	• Resiliència
• Convivència	• Adaptació
• Evolució	• Presa de decisions
• Interessos	• Conseqüències
• Previsió	• Sostenibilitat

- La importància de l'ús de dades i fonts d'informació pertinents.
- Conceptes bàsics del canvi climàtic i per cuidar el medi ambient.
- La importància dels recursos naturals per a la nostra vida diària i per a l'economia.
- Com detectar i evitar els riscos del nostre entorn quotidià i preparació bàsica per a desastres probables al nostre entorn (sequeres, inundacions, onades de calor...).
- Els factors històrics i les conseqüències futures de les accions presents per a nosaltres, la resta i el nostre entorn local.
- Els cicles ecològics bàsics (el cicle de l'aigua, el cicle de nutrients...).
- La relació entre els riscos, les amenaces i les vulnerabilitats.
- Les normes socials i el comportament col·lectiu com a factor de risc i també com a factor de protecció.

CONEIXEMENTS

Què podem aprendre del canvi climàtic?

ACTITUDS

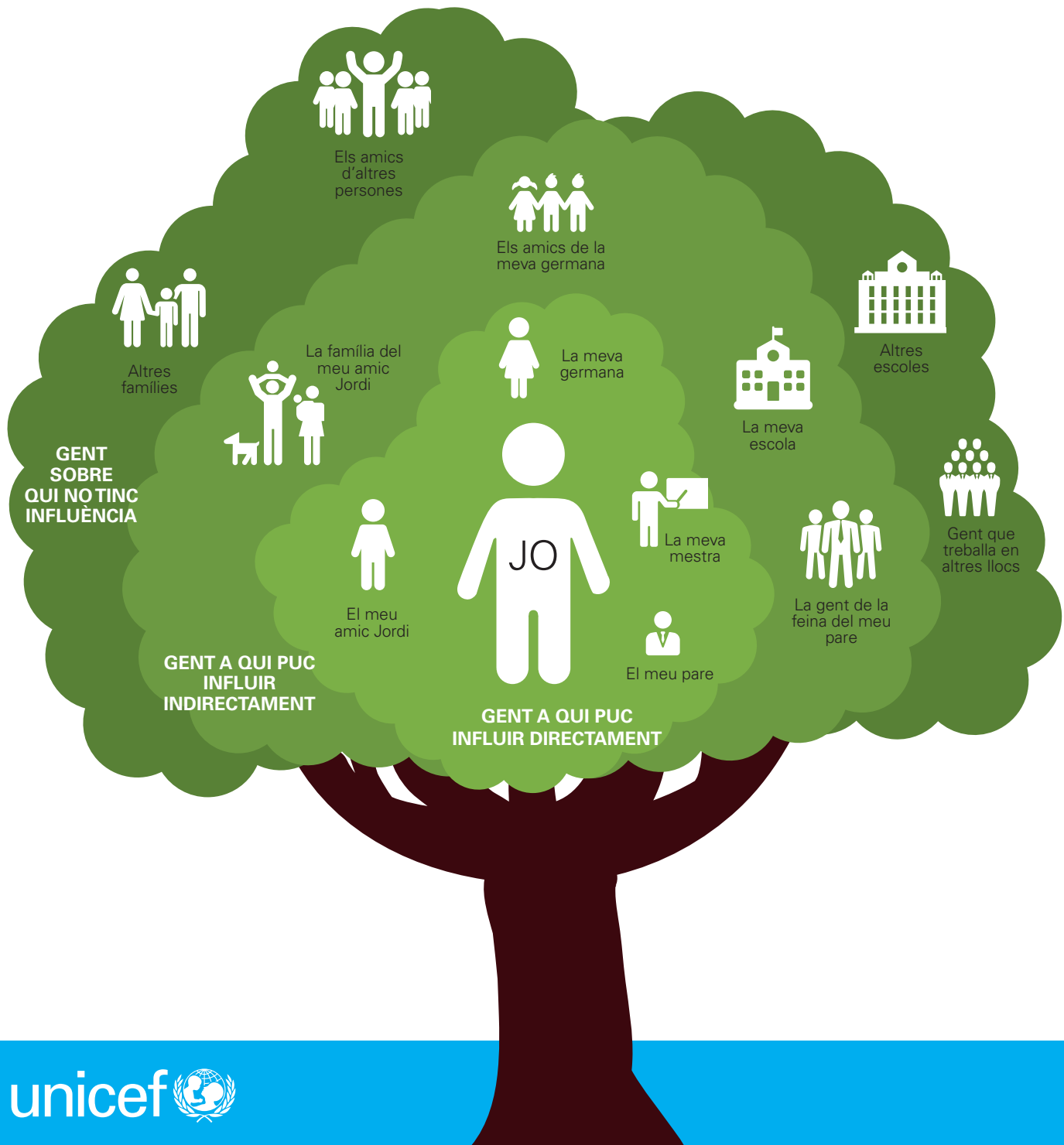
- Preocupació i estima pel medi ambient local.
- Respecte i empatia per les persones en diferents circumstàncies i amb diferents opinions.
- Apreciació del coneixement local de l'entorn i de les adaptacions culturals a aquest.
- Consciència dels drets i les responsabilitats, respecte d'un mateix i dels altres, en la protecció del medi ambient i la reducció de riscos.
- Responsabilitat en l'ús dels recursos ambientals.

COMPETÈNCIES

- Comunicar-se de manera oberta i respectuosa sobre el fet de viure amb harmonia amb el medi ambient local i la prevenció de riscos.
- Identificar els recursos naturals locals utilitzats normalment i els seus usos (per exemple, com a matèries primeres).
- Revisar les nostres pràctiques quotidianes i implementar canvis per cuidar més bé el medi ambient.
- Capacitat de reconèixer i abordar la por, el dolor i la pèrdua.
- Buscar ajuda quan calgui.
- Diferenciar entre causes, conseqüències i relacions.

Què puc fer jo?

Tenir la sensació que la solució dels problemes que ens afecten és fora del nostre abast és tan frustrant que ens pot fer **desentendre'ns tant del problema com de la solució**. Per això a Primària és important centrar els esforços educatius en els aspectes del problema que, tenint impacte real, poden ser duts a terme pels infants mateixos o aconseguits per altres gràcies a la seva influència. Això motivarà el nostre alumnat a continuar avançant en projectes cada vegada més complexos i que requereixin un compromís més gran a mesura que creixen.

La clau d'aquest procés de reflexió és descobrir que les nostres accions tenen més capacitat d'impacte quan **treballem en equip i ens recolzem en una xarxa de relacions**. Perquè cada estudiant pugui fer un mapa realista de l'impacte de les seves accions pot ser útil dibuixar un mapa d'influència com el de la imatge per descobrir:

- “Què puc fer jo”: per exemple, reciclar el paper de les meves llibretes, una torreta amb una planta o dibuixar una pancarta.
- “Qui em pot ajudar o a qui puc convèncer directament”: per exemple, puc demanar-li a la mestra que animi altres nens a reciclar les seves llibretes; puc demanar-li al pare que em porti a un viver, o aconseguir que la meva germana m'ajudi a dibuixar la pancarta.
- “Fins on puc estendre la meva influència”: la meva mestra em pot ajudar a fer que l'escola comenci un pla de reciclatge de llibretes, o la meva germana pot convèncer les seves amigues perquè m'ajudin en la campanya.
- “On és difícil que aconseguixi alguna cosa”: és molt difícil arribar als qui no coneixem, de manera que, per assolir els nostres objectius, hem de ser realistes. Això no impedeix que puguem imaginar-nos maneres d'ampliar l'abast: fem un podcast que puguin escoltar altres escoles?, escrivim una carta a l'Ajuntament?, li demanem al nostre pare que faci una petició a Twitter?

20 NOV

#1001ProjectesPelPlaneta

Involucra tota la classe en un pla d'acció i celebra el vostre compromís amb els drets de la infància i el clima el **Dia de la Infància** (20 de novembre). Entre tots podem impulsar més de 1.001 projectes pel planeta! Descarrega't la guia del projecte i el quadern de missió de www.unicef.es/cat/1001projectes

ACTIVITATS I RECURSOS

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

Durant l'adolescència es produeix un avenç important de les capacitats de desenvolupament ètic i moral que és fonamental per a la comprensió social de fenòmens com ara el canvi climàtic. En aquesta etapa educativa, els estudiants poden fer el pas des de la responsabilitat individual i quotidiana en la cura del medi ambient vers la **definició del seu impacte com a ciutadans amb una dimensió participativa i democràtica**. A Secundària, Batxillerat, Formació Professional i etapes posteriors, el nostre alumnat podrà explorar algunes possibilitats d'acció que abans no tenien del tot a l'abast: l'aprenentatge-servei, l'emprenedoria social, l'associacionisme i la participació política.

IDEES PER DESENVOLUPAR

- El canvi climàtic és una qüestió científicament establerta però sobre la qual hi ha controvèrsia ideològica i mediàtica. Per assolir una visió crítica i informada és important poder distingir entre les motivacions i mètodes de la ciència i els de diferents grups d'influència.
- El canvi climàtic és un tema principalment estudiat pels científics del clima (climatòlegs), però que té impactes socials, culturals, econòmics, legals, de salut o de drets humans que són abordats per altres especialistes. El canvi climàtic és un problema les possibles solucions del qual són multidisciplinàries.
- Les alteracions del clima afecten diferents persones, comunitats i grups d'interès de maneres diferents, cosa que pot dificultar l'assoliment d'acords i la posada en pràctica de solucions comunes.
- Les persones actuem en un context social que ens ajuda a adaptar-nos a l'entorn natural, ja sigui de manera sostenible o insostenible. Per aconseguir la sostenibilitat pot fer falta promoure canvis culturals i tecnològics.
- Hem de tenir en compte les diferents dimensions que poden interactuar quan volem aportar solucions a l'escalfament global: a més de l'abordatge lògic o racional, hem de considerar dimensions legals, tècniques, econòmiques, culturals, polítiques, emocionals...
- Els infants i adolescents no són responsables directes del nivell actual d'escalfament global, però viuen afectats per les seves conseqüències i, amb l'ajuda de les generacions precedents, necessiten trobar solucions perquè el seu propi futur sigui sostenible, perquè forma part dels seus drets a la participació i a un medi ambient saludable.

CONCEPTES CLAU

- Presa de decisions
- Criteri
- Controvèrsia
- Justícia social
- Interdependència
- Mediació
- Acció
- Pluralisme
- Globalització
- Sistemes
- Repercussió
- Processos
- Negociació
- Adaptació
- Provisió
- Sostenibilitat

CC0 Jason Rosewell

© UNICEF/UN028841/Tremeau

Què podem aprendre del canvi climàtic?

A Educació Secundària i etapes posteriors es poden aprendre moltes coses del canvi climàtic, més enllà de la classe de ciències. Moltes de les solucions i adaptacions necessàries per fer front a l'escalfament global no pertanyen estrictament a l'àmbit de la ciència, sinó a la tecnologia, l'educació, l'economia, la indústria o el canvi social. **Els estudiants, sigui quina sigui la seva orientació vocacional, poden incorporar aquests aprenentatges, actituds i competències al seu desenvolupament acadèmic, personal, professional i ciutadà.**

CONEXIMENTS

- Com identificar i analitzar la informació pertinent: quins criteris indiquen que una informació és fiable, com distingir la divulgació científica de qualitat i quins requisits ha de complir el mètode científic.
- Conceptes d'adaptació al canvi climàtic i mitigació.
- Cicles locals ecològics (per exemple, aigua, nutrients) necessaris per mantenir els recursos locals; la seva interacció amb altres factors ambientals, socials i econòmics.
- El cicle de vida dels productes de consum i els conceptes de cura del medi ambient (inclosa la reutilització, el reciclatge i la conservació dels recursos ambientals).
- Els conflictes d'interessos entre els diferents actors implicats en l'escalfament global i afectats per aquest (la indústria, la producció alimentària, el sistema sanitari, els consumidors, el turisme, els refugiats climàtics, els petits agricultors, el sector públic...).
- La interacció de les accions locals i mundials i les seves possibles conseqüències en matèria de canvi climàtic.
- Conceptes de preparació davant de desastres naturals i com determinar els riscos, amenaces i vulnerabilitats locals i les seves interrelacions.
- Influència de les normes socials i dels comportaments col·lectius sobre les conductes de risc i de protecció.

ACTITUDS

- Preocupació per la sostenibilitat ambiental i el risc de desastres.
- Coneixement dels nostres drets i responsabilitats, i els de la resta, inclosos els grups indígenes i les comunitats locals, en la gestió ambiental i la reducció del risc de desastres.
- Responsabilitat personal en l'ús dels recursos ambientals i reivindicació de les responsabilitats compartides: socials, econòmiques i polítiques.
- Consideració de l'impacte ambiental i social dels béns de consum abans de comprar-los.
- Estima per la complexitat i interaccions de les qüestions ambientals, econòmiques i socials.

COMPETÈNCIES

- Comunicar-se de manera oberta i respectuosa sobre la importància de viure en harmonia amb el medi ambient local i de reduir els riscos mediambientals.
- Donar exemples sobre com col·laborar en la cura del medi ambient, l'adaptació al canvi climàtic i la mitigació i la reducció del risc de desastres.
- Identificar i utilitzar de manera sostenible els recursos naturals locals.
- Actuar en l'àmbit local per preservar el medi ambient i per reduir el risc.
- Exercir els drets i responsabilitats d'una ciutadania activa per assolir objectius socials positius.
- Fer front de manera efectiva a les resistències, el risc, la por, el dolor i la pèrdua.
- Capacitat per generar i mantenir xarxes de suport.

PROJECTES D'ÈXIT

Un projecte educatiu relacionat amb el canvi climàtic té més probabilitats d'èxit si parteix d'una base de participació infantil i juvenil: essent planificat, desenvolupat i implementat pels estudiants, en col·laboració amb la resta de la comunitat educativa. Per assolir els objectius educatius del projecte (a més dels beneficis mediambientals i socials programats) cal que els estudiants se n'apropriïn i "el facin seu". Com a facilitadors, podem donar-los suport ajudant-los a **identificar els temes que consideren importants, a plantejar solucions que creguin que funcionaran i a idear propostes d'acció al seu abast**. A la dreta et proposem un breu esquema per dissenyar accions.

PAS 1: Conèixer-ne més sobre el canvi climàtic i el seu impacte en diferents àmbits (medi ambient, societat, economia, salut, feina, migracions...).

PAS 2: Identificar el problema concret sobre el qual volem treballar al nostre entorn.

PAS 3: Planificar la nostra acció.

PAS 4: Actuar.

PAS 5: Comunicar el nostre projecte i ampliar-ne l'impacte, valorant si podem involucrar d'altres membres de la comunitat o l'administració local.

PAS 6: Reflexionar, avaluar, fer anàlisi de lliçons apreses i proposar millores.

PAS 7: Definir els propers passos i, si cal, reiniciar el cicle amb un projecte nou.

© UNICEF/UNI118526/Noorani

20 NOV

#1001ProjectesPelPlaneta

Involucra tota la classe en un pla d'acció i celebra el vostre compromís amb els drets de la infància i el clima el **Dia de la Infància** (20 de novembre). Entre tots podem impulsar més de 1.001 projectes pel planeta! Descarrega't la guia de projecte i el quadern de missió de www.unicef.es/cat/1001projectes

Del coneixement a l'acció

La mitigació del canvi climàtic i l'adaptació a aquest són estratègies basades en el canvi de comportament: tant si l'objectiu és reduir l'emissió de gasos d'efecte hivernacle (mitigació) com si volem superar les conseqüències de l'escalfament global (adaptació), cal canviar hàbits, costums i maneres d'actuar. Quin paper té l'educació en aquest canvi de conductes?

En la majoria dels països desenvolupats i en un nombre cada vegada més gran de països en desenvolupament, el canvi climàtic forma part del **currículum oficial**, principalment en les assignatures relacionades amb ciències naturals i coneixement del medi. En les darreres dècades s'han publicat una **gran quantitat de materials educatius** i l'oferta d'informació adaptada per a públics infantils i juvenils és completa i abundant. No obstant això, estudis en diferents països alerten que les actituds proambientals en els més joves estan en declivi. Molts programes d'educació sobre canvi climàtic busquen augmentar la consciència dels

problemes amb l'esperança que això motivï l'alumnat a canviar les coses. Tanmateix, **el fet de saber-ne més sobre un problema no condueix per si sol a un canvi de comportament**, especialment si no tenim la confiança, la capacitat o la voluntat per prendre les mesures necessàries. La capacitat, l'apoderament i l'assumpció de responsabilitats són elements educatius crucials per aconseguir que els més joves entenguin com els afecta el canvi climàtic, defineixin el seu paper en la solució del problema i s'involucrin en l'acció contra l'escalfament global com a ciutadans actius.

PROGRAMES EXITOSOS D'EDUCACIÓ MEDIAMBIENTAL

9. Avaluen el canvi conductual assolit i celebren els èxits aconseguits.

1. S'enfoquen en canvis de conducta específics i assolibles.

2. Animen a planificar accions i faciliten l'apoderament.

8. Animen a difondre propostes i resultats en comunitats i xarxes socials.

3. Avaluen i desafien les conductes i els sistemes actuals.

7. Promouen un espai públic per actuar.

4. Identifiquen i aborden les barreres que hi ha per a l'acció.

6. Promouen una connexió amb la natura.

5. Desenvolupen i posen en pràctica habilitats executives rellevants.

Alguns aspectes de millora educativa serien, per exemple:

- la cerca de la transversalitat en el currículum,
- l'èmfasi en l'adquisició d'habilitats transferibles,
- la possibilitat que els estudiants participin en la millora del seu entorn proper, o
- el disseny de projectes que permeti que els infants i adolescents siguin part de la solució.

En alguns casos pot ser útil emfatitzar estratègies concretes; en d'altres pot ser apropiat un enfocament molt global i, en d'altres, fer abordatges puntuals.

Una tasca de tota la comunitat educativa

Perquè l'educació per al desenvolupament sostenible tingui un enfocament de drets de la infància i de ciutadania global cal un esforç que involucri tot el centre i que inclogui aspectes curriculars, metodològics, d'organització escolar i de participació de la comunitat.

1. APRENENTATGE: promoure el desenvolupament de coneixements, actituds i competències relacionats amb la protecció del medi ambient i la promoció del desenvolupament sostenible.

2. METODOLOGIES: proposar metodologies d'aprenentatge que promoguin el pensament crític, el desenvolupament d'habilitats de resolució de problemes i la capacitat per anticipar situacions que afectin els ecosistemes naturals i humans, i actuar-hi de manera preventiva i col·laborativa.

3. INTERDEPENDÈNCIA: fomentar la comprensió de les complexitats i interconnexions dels diversos desafiaments plantejats pel canvi climàtic, incloent-hi l'aprenentatge sobre les seves causes i efectes, així com les possibles

respostes que tenim al nostre abast, proporcionant-hi alhora una perspectiva transversal i multidisciplinària.

4. DRETS: fomentar una perspectiva d'educació en drets, afavorint la comprensió de les qüestions socials i de drets humans relacionades amb el canvi climàtic, amb una atenció especial als drets de la infància.

5. AFRONTAMENT: desenvolupar competències en el camp de la resposta i adaptació al canvi climàtic, com ara la presa de decisions informades, l'afrontament davant de desastres naturals i el desenvolupament d'estratègies de reducció de riscos.

6. MITIGACIÓ: mobilitzar accions responsables que contribueixin a reduir les emissions de gasos d'efecte

hivernacle per mitjà d'estils de vida més sostenibles.

7. PARTICIPACIÓ INFANTIL I ADOLESCENT: generar espais i oportunitats de participació que permetin a l'alumnat l'acció sobre el canvi climàtic des del seu paper ciutadà.

8. PROJECTES: fomentar des de l'escola la participació infantil i juvenil en projectes de millora de l'entorn, per exemple, per mitjà de l'aprenentatge-servi.

9. AGENDA 21: desenvolupar un enfocament de centres educatius sostenibles que, amb la participació de l'alumnat, tingui com a objectiu reduir l'impacte ambiental del centre mateix, amb mesures adaptades al context social, geogràfic i econòmic de la comunitat i enllaçant amb l'Agenda 21 local.

CC By-SA-4.0 Lalobiozar

El canvi climàtic com a part d'un projecte d'Educació en Drets

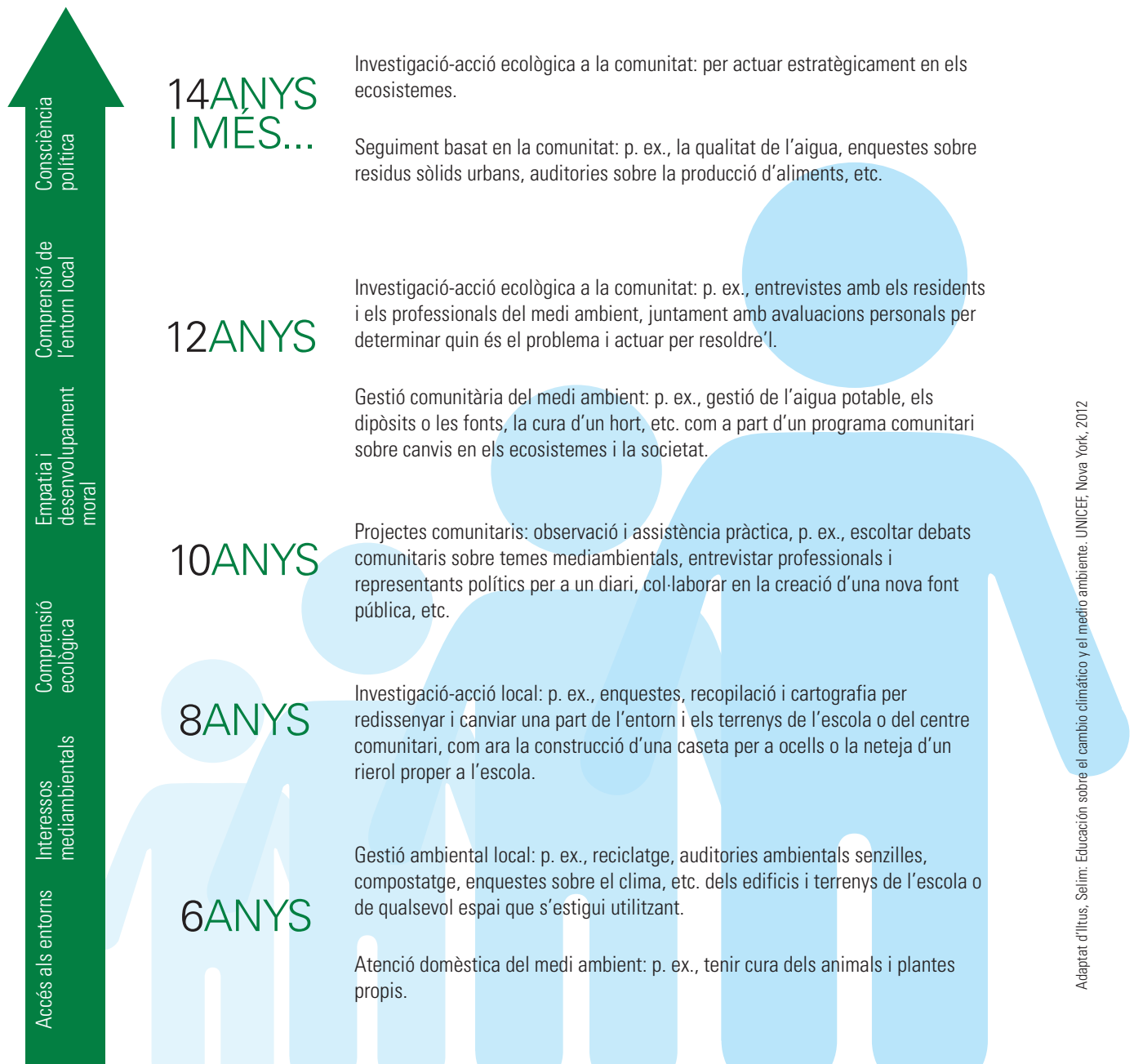
Un programa d'acció sobre el canvi climàtic que involucri el centre educatiu en el seu conjunt aborda els quatre àmbits de l'Educació en Drets d'Infància i Ciutadania Global: coneixement, protecció de la infància, participació i clima escolar. Partint de la realitat de cada centre educatiu i del seu context, és possible.

- Formar un comitè sobre el canvi climàtic, amb la participació de l'alumnat.
- Dur a terme una avaluació mediambiental (aïllament tèrmic de l'edifici, eficiència energètica, consum de paper, hàbits positius...).
- Preparar un pla d'acció: amb objectius específics, mesurables, assolibles i realistes.
- Supervisar i avaluar el pla.
- Informar-ne i involucrar-hi la comunitat educativa.

Informa't sobre com iniciar un projecte d'educació en drets a www.unicef.es/cat/educa

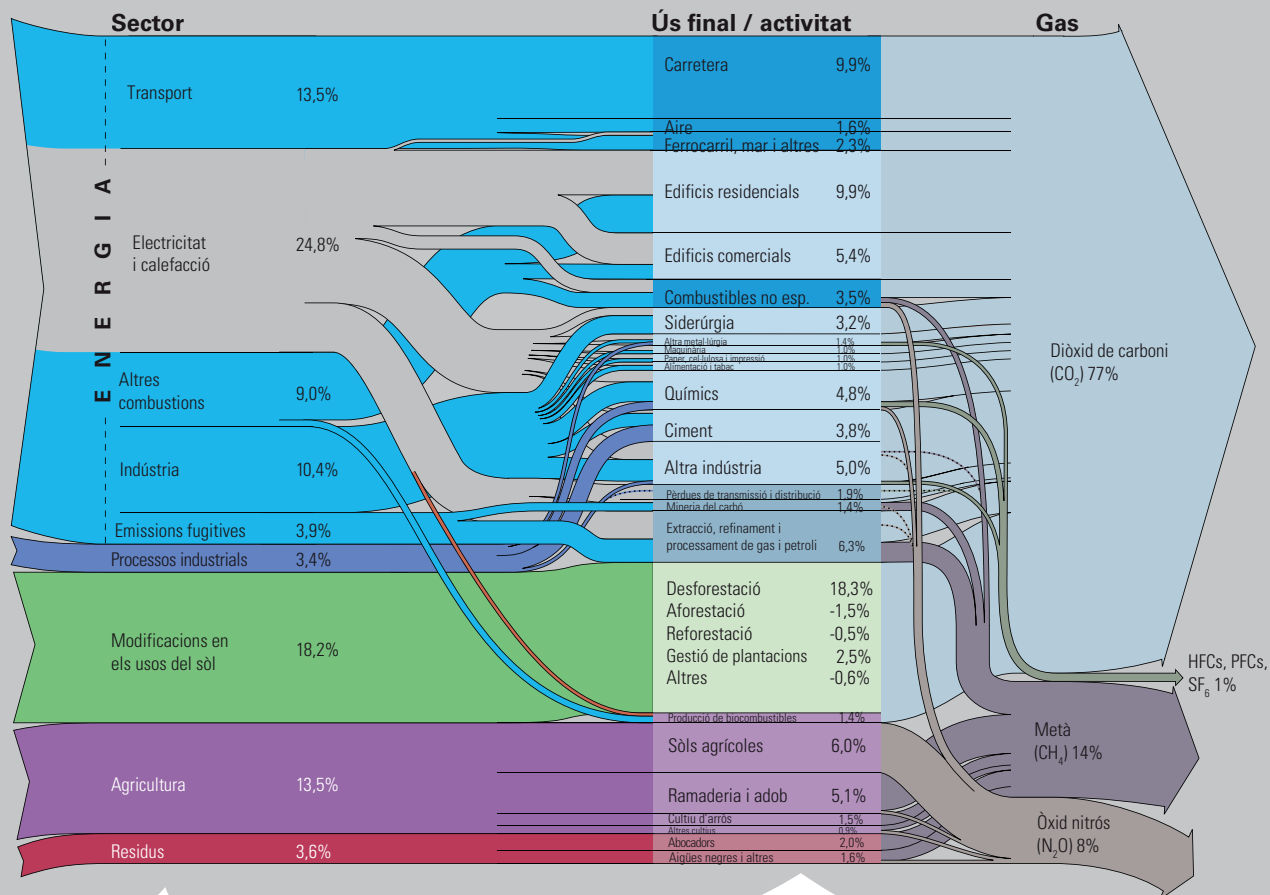
A quina edat?

Un motiu comú de frustració en la solució de problemes és que aquests no estiguin adaptats a les capacitats de qui els han de resoldre. El que per a un infant petit pot ser complex i inabastable, per a un adolescent pot ser massa senzill i desmotivador. Ajustar els projectes a les competències i al desenvolupament dels nostres estudiants és un primer pas cap a l'èxit.

Adaptat d'Iltus, Selim: Educación sobre el cambio climático y el medio ambiente. UNICEF, Nova York, 2012

Adaptat de Baumert, K. A.; Herzog, T.; Pershing, J.: Navigating the numbers: Greenhouse gas data and International Climate Policy. World Resources Institute, 2005.

D'on venen els gasos d'efecte hivernacle?

Tradicionalment es comparteix informació sobre els països que més gasos d'efecte hivernacle generen, però aquestes dades poden provocar confusió perquè hi ha països en els quals la industrialització, desforestació o expansió agrícola serveixen per abastir altres països mitjançant exportacions de matèries primeres i productes. A més, saber que el nostre país és un gran emissor de gasos d'efecte hivernacle no ens ajuda a resoldre el problema si no sabem què produeix aquests gasos.

Un enfocament que permeti que cada persona sigui més conscient de l'impacte humà sobre l'escalfament global és el que relaciona les emissions de gasos d'efecte hivernacle amb els sectors productius. **Perquè puguem dissenyar projectes d'impacte a l'aula és essencial conèixer quines activitats humanes generen més gasos d'efecte hivernacle.** Quina informació necessitem sobre la gestió d'aquestes emissions al nostre entorn? Sobre quines d'aquestes tenen influència els nostres hàbits de consum? Quines no podem evitar? Sobre quines podem influir si ens unim a altres persones?

Integració curricular

L'enfocament basat en l'estudi del canvi climàtic en les assignatures de ciències és útil per entendre el fenomen, les seves causes i els efectes que té sobre el medi ambient, però per si sol no ajuda a capacitar el nostre alumnat per adoptar les estratègies d'adaptació i mitigació necessàries per enfrontar-se als problemes derivats de l'escalfament global. El canvi climàtic pot ser estudiat des d'altres assignatures i ens pot ajudar en el desenvolupament de competències globals del nostre alumnat.

Preguntes clau

Aquestes preguntes t'ajudaran a desenvolupar els conceptes clau de l'Educació per al Desenvolupament amb relació al Canvi climàtic.

Justícia social

- És just que les persones més vulnerables siguin les més perjudicades pel canvi climàtic?
- És just per a nosaltres el llegat mediambiental que ens han deixat les generacions precedents? Serà just el llegat que deixem nosaltres?
- Com podem evitar perpetuar la injustícia intergeneracional?
- Com incideix el canvi climàtic en els drets humans?
- És just que hi hagi refugiats climàtics?

Imatges i percepcions

- Quina imatge tenim de les persones que treballen per frenar el canvi climàtic i dels ecologistes? És aquesta imatge compartida per tota la societat?
- Quina imatge tenim de les persones que neguen el canvi climàtic o la possibilitat de frenar-lo?
- Quins estereotips tenim sobre el "bon temps" o el "mal temps"? Quina base tenen?

Interdependència

- Les sequeres o inundacions en altres països ens afecten? Com?
- Quins efectes econòmics, socials i polítics pot tenir el canvi climàtic?
- Quins efectes tenen sobre el canvi climàtic els models econòmics, els costums socials i les decisions polítiques?
- Com incideix la desforestació en l'escalfament global?

Canvi i futur

- Com seria el present si no hi hagués canvi climàtic? En notaríem la diferència?
- Com seria el món si la temperatura mitjana fos 2 graus més alta? I si s'apugés 4 graus? En notaríem la diferència?
- Com seria el futur si aconseguíssim frenar el canvi climàtic?
- Partint de la situació actual, què es pot fer?
- Quins futurs alternatius se t'acudeixen segons les decisions que es prenguin?
- Quin crec que serà el meu impacte en el món?

Resolució de conflictes

- Totes les persones i grups d'interès estan d'acord sobre el que cal fer quant al canvi climàtic?
- Quins conflictes d'interessos creus que hi ha en aquesta situació?
- Creus que es pot arribar a acords que beneficiïn tothom? Com ho faries?

Llibres per reflexionar sobre el clima

Diversos llibres i novel·les de literatura infantil i juvenil expliquen el canvi climàtic o es desenvolupen en entorns afectats per l'escalfament global o desastres naturals. Alguns ens ensenyen a emprendre accions; d'altres, a empatitzar amb les persones que veuen perillar els seus mitjans de vida; d'altres ens fan reflexionar sobre els nostres propis costums o ens porten a móns distòpics que potser no són tan llunyans.

Per mitjà d'aquests llibres, infants de diferents edats poden entendre aquest problema des d'una perspectiva emocional i de valors que és clau per formar actituds de protecció del medi ambient. Pots trobar una selecció de llibres i aportar-hi els teus propis suggeriments a: **www.unicef.es/cat/biblioteca/lij-canvi-climatic**

Per mitjà d'aquests llibres, infants de diferents edats poden entendre aquest problema des d'una perspectiva emocional i de valors

© UNICEF/UNI28338/Abramson

SABER-NE MÉS

Aquesta guia s'ha basat en diverses publicacions d'UNICEF i d'altres organitzacions. Si t'interessa aprofundir en qüestions relacionades amb l'educació per al desenvolupament sostenible, la prevenció de desastres a l'escola i els drets de la infància i el canvi climàtic, pots descarregar-te-les de (algunes només estan disponibles en anglès): www.unicef.es/cat/biblioteca/publicacions-canvi-climatic-infancia

GOTA A GOTA!

Participa a les curses 2017-2018:
sol·licita el teu dorsal a
www.unicef.es/cat/gotes-per-al-niger

Gràcies a tots els centres educatius que van organitzar una cursa de gotes el curs 2016-2017! Cada aportació és molt important, ja que la campanya Gotes per al Níger està ajudant UNICEF a implantar programes d'aigua potable, sanejament i higiene arreu del país:

En emergències: a causa de la situació d'inestabilitat provocada per Boko Haram i a la ja existent crisi de desplaçats per culpa de les sequeres, UNICEF està fent un esforç especial per dotar d'aigua, higiene i sanejament els camps de refugiats i desplaçats.

Provisió d'aigua: gràcies a la instal·lació de pous a les aldees, el 58% de la població del Níger té accés a l'aigua potable (davant del 47% de 2007).

Sanejament i higiene: les instal·lacions de sanejament i l'educació en higiene són fonamentals per evitar la propagació de malalties potencialment mortals per a la infància, però encara només el 5% de la població rural té accés a sanejament.

SABIES QUÈ?

Canvi climàtic i seguretat alimentària

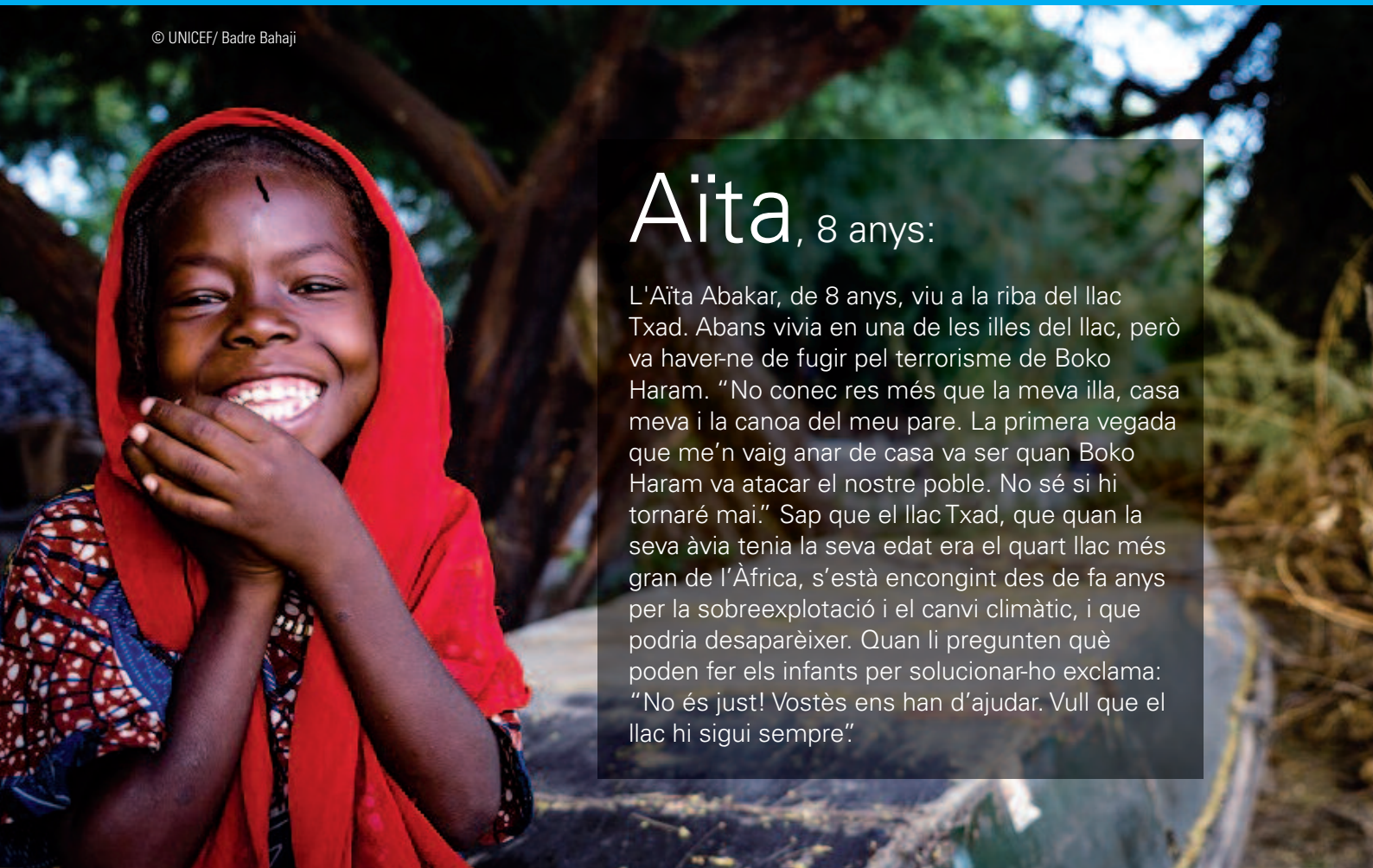
La base de l'alimentació i de l'economia local en una gran part de l'Àfrica és l'agricultura de secà (el 96% de les terres cultivades a l'Àfrica subsahariana són de secà). Això vol dir que la producció agrícola depèn de les pluges. Si els petits agricultors no aconsegueixen collites reeixides a causa del canvi climàtic, la població rural es veurà obligada a emigrar per l'amenaça de la fam.

© UNICEF/UN029176/Phelps

Un nen camina entre camps de mill, a Kadazaki (regió de Zinder, Níger). El mill, un cereal molt nutritiu, és la base de l'alimentació al Níger.

© UNICEF/ Badre Bahaji

Aïta, 8 anys:

L'Aïta Abakar, de 8 anys, viu a la riba del llac Txad. Abans vivia en una de les illes del llac, però va haver-ne de fugir pel terrorisme de Boko Haram. "No conec res més que la meua illa, casa meua i la canoa del meu pare. La primera vegada que me'n vaig anar de casa va ser quan Boko Haram va atacar el nostre poble. No sé si hi tornaré mai." Sap que el llac Txad, que quan la seva àvia tenia la seva edat era el quart llac més gran de l'Àfrica, s'està encorgint des de fa anys per la sobreexplotació i el canvi climàtic, i que podria desaparèixer. Quan li pregunten què poden fer els infants per solucionar-ho exclama: "No és just! Vostès ens han d'ajudar. Vull que el llac hi sigui sempre".

ACONSEGUEIX EL TEU RECONeixEMENT!

CENTRES REFERENTS EN EDUCACIÓ EN DRETS I CIUTADANIA GLOBAL

Cada vegada hi ha més centres educatius compromesos amb els drets de la infància: per a ells els drets es viuen en cada decisió, en cada programa i en cada classe, i són una inspiració per a tota la comunitat educativa.

Per això hem decidit reconèixer la tasca d'aquests centres i de les persones que en fan possible el dia a dia creant una distinció que els identifiqui com el que són: un referent en la implementació dels drets de la infància en la vida escolar.

El teu centre té un projecte d'educació en drets i t'agradaria que pogués obtenir el reconeixement d'UNICEF? Coneix els centres que ja l'han obtingut i informa't sobre com presentar la candidatura del teu centre a la convocatòria del proper curs a www.unicef.es/cat/centres-referents

No te n'oblidis!

Per obtenir el reconeixement de nivell inicial cal que l'equip docent hagi rebut formació en educació en drets. Informa't sobre les properes convocatòries de cursos a www.unicef.es/cat/educacio-drets

Contacta'ns

Per qualsevol dubte o aclariment sobre el procés d'implementació d'un enfocament de drets en el Projecte Educatiu de Centre, sobre l'autoavaluació de centre, sobre els reconeixements o per rebre gratuïtament les guies per al professorat, pots escriure a educacion@unicef.es

UNA ESCOLA QUE EDUCA EN DRETS...

- ajuda els seus estudiants a entendre els seus drets, a posar-los en pràctica, a respectar els dels altres i a defensar-los i promoció-los;
- contribueix a enfortir un clima de respecte i participació que involucra activament totes les activitats del centre;
- col·labora amb l'entorn proper del centre —les institucions, el barri, el municipi— per assolir un àmbit de protecció de la infància per als seus estudiants, dins i fora de l'escola.
- construeix una comunitat educativa activa i solidària, orientada al desenvolupament màxim de la infància en el centre educatiu i arreu del món.

EN MARXA AMB EN FREDO FOX!

En Fredo Fox, el reporter intrèpid, ha fet un viatge molt especial que l'ha reunit amb uns quants dels seus amics més propers: els infants d'escoles i municipis espanyols. Fins i tot l'han entrevistat a la ràdio! La nova temporada de *Sempre hem d'ajudar* ens ajuda a veure algunes de les opcions que tenim a la vora per contribuir als drets de la infància. No cal viatjar gaire lluny per fer alguna cosa pels altres!

Hola! Sóc en Fredo, reporter i superagent dels drets de la infància. M'agrada molt llegir, menjar síndria i jugar al parc, però sobretot, m'encanta parlar amb nens i nenes d'arreu del món i conèixer el que opinen.

Saps una cosa que tots plegats em diuen?: que els agrada molt poder fer coses per ajudar els altres i que creuen que mai no s'és massa petit per fer alguna cosa gran.

Hi estic d'acord!

Alguns també m'han explicat que estan preocupats perquè el medi ambient està cada vegada més contaminat i per com els pot afectar el canvi climàtic, a ells i altres nens i nenes. Sabies que un medi ambient saludable és un dret de tota la infància?

Com a superagents tenim la missió de protegir-lo. Ubuntu!

Pots veure tant aquesta com les temporades anteriors de les aventures d'en Fredo Fox a

www.unicef.es/cat/aventures-fredo-fox

No te les perdis!

Edició

UNICEF Comité Español
www.unicef.es/educa

Disseny gràfic

Rex Media SL

ISBN: 978-84-942273-7-0

Els materials educatius, recursos i activitats sobre drets de la infància, desenvolupament sostenible i ciutadania global formen part del treball en Educació en Drets i Ciutadania Global d'UNICEF Comité Español, i s'han publicat anteriorment amb la marca Enreda't i al web enredate.org. Els fets i opinions aquí mostrats no representen necessàriament el punt de vista d'UNICEF.

Aquest material ha estat produït en el marc del conveni amb l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID): "Promoure el compromís social amb el desenvolupament i els drets de la infància des del sistema educatiu espanyol". El contingut d'aquesta publicació no reflecteix necessàriament l'opinió de l'AECID.

UNICEF promou els drets i el benestar de tots els infants en tot el que fem. Juntament amb els nostres aliats, treballem en 190 països i territoris per transformar aquest compromís en accions pràctiques, centrant especialment els nostres esforços a arribar als infants més vulnerables i exclosos per al benefici de tots els infants, a tot arreu.

Aquesta publicació ha estat creada sota una llicència Creative Commons Atribució-NoComercial-SenseDerivar 4.0 Internacional, excepte per als continguts en què expressament es defineix un altre tipus de llicència.

DATES PER ACTUAR

A més del **20 de novembre** hi ha altres dies al calendari escolar en què es poden treballar continguts i activitats relacionats amb els drets de la infància i el medi ambient:

30 de gener: Dia de la Pau

22 de març: Dia de l'Aigua

22 d'abril: Dia Internacional de la Mare Terra

22 de maig: Dia Internacional de la Diversitat Biològica

5 de juny: Dia Mundial del Medi Ambient

17 de juny: Dia Mundial de la Lluita contra la Desertificació i la Sequera

16 de setembre: Dia Internacional de la Preservació de la Capa d'Ozó

13 d'octubre: Dia Internacional per a la Reducció dels Desastres

www.unicef.es/cat/dies-mundials

Al teu municipi hi ha cap consell de participació infantil i/o adolescent?

Els continguts de la guia i les seves activitats es poden treballar en les sessions amb el consell de la infància, per tal que els infants puguin compartir-ne els resultats amb el seu alcalde o alcaldessa.

FINANÇA:

COL·LABORA:

